

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 209/2022-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej doc. JUDr. Lilou Bronislavou Pavelkovou, PhD., advokátkou, Jesenského 12, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 286/2005 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 286/2005 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 286/2005 konal bez zbytočných priet'ahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **7 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava III **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **460,90 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 209/2022-18 z 26. apríla 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie

veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 286/2005 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresnému súdu bola 29. decembra 2005 doručená žaloba sťažovateľky, ktorou sa domáha vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“). Okresný súd vo veci meritórne rozhodol až po deviatich rokoch rozsudkom zo 4. septembra 2014, proti ktorému bolo podané odvolanie. O odvolaní rozhodoval Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) šesť rokov a uznesením z 30. januára 2020 rozsudok okresného súdu z dôvodu potreby doplnenia dokazovania týkajúceho sa ceny nehnuteľností zrušil a vec vrátil okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky, že od momentu zrušenia rozsudku a vrátenia veci okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie okresný súd robí len sporadické úkony, ktoré vôbec nesmerujú ku skončeniu veci, a to dokonca ani po tom, ako niekoľkokrát žiadala zákonnú sudkyňu o efektívne pokračovanie v konaní, navrhovala rôzne možnosti procesného urýchlenia veci, resp. po tom, ako podala sťažnosť na prietahy predsedovi okresného súdu. Napadnuté konanie trvá takmer 17 rokov napriek tomu, že nejde o skutkovo ani právne osobitnú vec, mnohé otázky sa ustálili a spornou ostala otázka ceny nehnuteľností a následné prepočítanie podielov strán sporu a rozdelenie majetku určením vyrovnacích podielov.

4. Právna neistota, v ktorej sa sťažovateľka dlhodobo nachádza, odôvodňuje podľa jej názoru priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 10 000 eur.

5. Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej ústavnej sťažnosti rozhodol nálezom, ktorým vysloví porušenie ňou označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov, prizná jej finančné zadosťučinenie a náhradu trov právneho zastúpenia.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti. V podaní okresného súdu z 25. mája 2022 predseda okresného súdu oznámil, že vo veci sťažovateľky zasiela ústavnému súdu vyjadrenie zákonnej sudkyne. Zákonná sudkyňa vo svojom podaní z 23. mája 2022 uviedla rozsiahly chronologický prehľad úkonov v napadnutom konaní a v závere konštatovala, že „vo veci sa vykonávajú úkony smerujúce k prejednaniu veci a z obsahu súdneho spisu a jednotlivých úkonov vo veci vyplýva, že súd od zrušenia rozsudku pravidelne koná.“.

III.2. Replika sťažovateľky:

7. Vyjadrenie okresného súdu doručil ústavný súd sťažovateľke, ktorá vo svojom vyjadrení v podstatnom uviedla, že *«už samotná dĺžka trvania konania 17 rokov je dôvodom na konštatovanie prietahov (I. ÚS 103/2019), pritom je irelevantné, či súd za tých 17 rokov robil úkony alebo nie. Súd dlhodobo toleroval neustále ospravedlňovanie žalovaného a to v situácii, keď on ovláda a užíva (17 rokov) celý majetok, ktorý v bezpodielovom spoluvlastníctve je a žalobkyňa nemá nič. Bolo logické a úplne zjavné, že žalovaný zneužíva svoje procesné práva a súd tomu nielenže nezabránil, ale ešte ho podporoval (napríklad keď zakázal vtedy predbežným opatrením žalobkyni vstupovať do aj jej nehnuteľnosti). Právna zložitosť v tomto konaní nemôže hrať úlohu. V zásade je konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov právne jednoduchá záležitosť, ovládaná všeobecne dlhodobo ustálenými postupmi podľa rozhodnutí najvyšších súdov a ústavného súdu. Do úvahy prichádza faktická zložitosť – keďže treba vykonať podrobné dokazovanie. Ale toto mal súd viac – menej ustálené po 10 rokoch, keď vyhlásil prvý prvoinštančný rozsudok (ktorý bol po 6 rokoch zrušený Krajským súdom). Zrušujúce uznesenie však ustálilo, ktoré dokazovanie je vyhodnotené správne a ktoré nesprávne a v podstate zostalo „na dokazovanie“ len nové ohodnotenie jedinej nehnuteľnosti v mase BSM. A toto trvá súdu 2 roky?».*

8. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť [napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08] a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III.ÚS 154/06, II.ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III.ÚS 111/02, IV.ÚS74/02, III.ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania

a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESELP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so svojou žiadosťou.

12. Ústavný súd si pre účely rozhodnutia o ústavnej sťažnosti vyžiadal súdny spis, s ktorého obsahom sa podrobne oboznámil.

13. V konkrétnom posudzovanom prípade sťažovateľky ústavný súd nepostupoval podľa uvedených kritérií, a to vzhľadom na extrémnu dĺžku konania takmer 17 rokov s absenciou právoplatného rozhodnutia vo veci, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takúto dlhú dobu, lebo dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Takéto extrémne dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a rovnako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vo vzťahu k strane, ktorá je subjektom takéhoto konania.

14. Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna (nesústredená) činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov [napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09].

15. Okresný súd vo veci nariadil 31 pojednávaní, z ktorých sa uskutočnilo 15. V tejto súvislosti nemohol ústavný súd opomenúť skutočnosť, že od septembra 2009 do decembra 2011 bolo okresným súdom odročených päť termínov pojednávaní, a to vzhľadom na dlhodobu pretrvávajúce zdravotné dôvody na strane žalovaného, ktorému ošetrojúci lekár neodporúčal jeho účasť na nich.

15.1. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 13 C 286/2005-799 zo 4. septembra 2014, ktorým z vecí patriacich do BSM prikázal žalovanému vo výroku špecifikované nehnuteľné a hnutel'né veci a žalovaného zároveň zaviazal zaplatiť sťažovateľke z titulu vyrovnania podielu sumu 122 318,68 eur. Proti rozsudku sa obe strany sporu odvolali a krajský súd uznesením č. k. 7 Co 84/2016-980 z 30. júna 2020 rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V rámci odôvodnenia uznesenia krajský súd konštatoval, že okresný súd nesprávne vychádzal pri určení ceny nehnuteľností zo znaleckého posudku, ktorý určoval ich cenu k dátumu zániku BSM, zohľadniac ich opotrebenie, preto rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Aktuálne vo veci ešte stále prebieha znalecké dokazovanie. Okresnému súdu bol 24. augusta 2021 doručený súkromný znalecký posudok, ktorého závery (aj osobu znalca) sťažovateľka namietala. Zároveň oznámila, že predloží ďalší súkromný znalecký posudok, na ktorého doručenie jej okresný súd určil lehotu do 30. júna 2022.

16. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že po zrušení rozsudku okresného súdu bol ten povinný postupovať tak, aby v čo najkratšej dobe splnil inštruktívne pokyny krajského súdu a odstránil vady, ktoré mu boli vytknuté. Napriek tomu okresný súd dosiaľ nerozhodol vo veci samej, čo predstavuje dobu dvoch rokov. Je zrejmé, že okresný súd nezvolil v napadnutom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka stále nachádza.

17. Iba rýchla ochrana subjektívnych práv môže byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobí aj preventívno-výchovne či

stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov. V obdobných prípadoch ESLP tiež konštatoval, že vo výnimočných prípadoch môže byť príliš dlhé trvanie súdneho konania považované za zásah do práva na prístup k súdu a neodôvodnená absencia konečného rozhodnutia počas obzvlášť dlhého obdobia môže predstavovať až odmietnutie spravodlivosti (rozsudok vo veci Vassilios Athanasiou a ďalší proti Grécku z 21. 12. 2010, č. 50973/08, § 52).

18. Možno uzavrieť, že celková extrémna dĺžka trvania súdneho sporu na súde prvej inštancie výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote a že ničím neospravedlniteľným zdĺhavým postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k neprimeraným prieťahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

20. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu), a tak odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza, keďže napadnuté konanie okresného súdu nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti ešte právoplatne skončené (a to ani neprávoplatne).

IV.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

22. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

23. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, ktoré odôvodnila právnou neistotou, v ktorej sa dlhodobo nachádza. Kvôli neriešeniu veci (takmer 17 rokov) je psychicky frustrovaná, má vážne finančné problémy (žalovaný exekučnými konaniami zaťažil spoločnú nehnuteľnosť), čo vedie k zníženiu kvality jej zdravia a života (vážne onkologické problémy).

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Vo veci sťažovateľky podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri

jeho určenie vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

25. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä celkovú (z ústavného hľadiska neakceptovateľnú) dĺžku napadnutého konania spôsobenú v rozhodujúcej miere pomalou a neefektívnou činnosťou okresného súdu v rámci znaleckého dokazovania (body 15 až 17 odôvodnenia tohto nálezu), dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadostučinenia sťažovateľke v sume 7 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovelo výrokom 5 tohto nálezu).

V.

Trovy konania

26. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. V zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

28. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľke v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky.

29. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2021 predstavuje sumu 181,17 eur a režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) sumu 10,87 eur. Za dva úkony tak prináleží suma 362,34 eur a režijný paušál za dva úkony v sume 21,74 eur, čo spolu predstavuje sumu 384,08 eur, ktorú ústavný súd zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 76,82 eur, pretože právna zástupkyňa sťažovateľky je platiteľkou DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky). Ústavný súd teda stanovil náhradu trov konania v sume 460,90 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie zo 7. júna 2022 ústavný súd sťažovateľke nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

31. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júna 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu